
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.6

DOI <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.4.21>

Коваль С.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5830-5750>

Koval Svitlana

Kherson State Agrarian and Economic University

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ТОВАРІВ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL BASES FOR CONDUCTING AN AUDIT OF GOODS AND THEIR SALE AT AGRARIAN ENTERPRISES

У статті розглянуто організаційно-методичні засади здійснення аудиту товарів і товарних запасів на аграрних підприємствах. Обґрунтовано основні етапи, процедури і методи його проведення, первинні й звітні облікові документи щодо руху товарів і товарних запасів. Виявлено види ризиків на рівні зловживань та недостатньої фаховості аудиту. Установлено, що методика та організація аудиту товарів здійснюється за загальними методами проведення аудиторської перевірки будь-якого виду діяльності підприємства. Визначено, що програма аудиторської перевірки необхідна для найбільш ефективного розподілу роботи всередині аудиторської групи і для контролю над ходом аудиторської перевірки з боку керівництва аудиторської фірми. Обґрунтовано моменти стосовно дій аудитора з перевірки обліково-фінансової звітності, що несе інформацію про операції з товарами. Перспективи вдосконалення аудиту товарів пов'язані з дотриманням Національних нормативів, залученням експертів, використанням програмного забезпечення.

Ключові слова: аудит, облік, аграрні підприємства, товари, товарні запаси, організаційно-методичні засади, процедури, етапи, Національні стандарти, експерти, програмне забезпечення.

В статье рассмотрены организационно-методические основы осуществления аудита товаров и товарных запасов на аграрных предприятиях. Обоснованы основные этапы, процедуры и методы его проведения? первичные и отчетные учетные документы по движению товаров и товарных запасов. Обнаружены виды рисков на уровне злоупотреблений и недостаточной профессиональности аудита. Определено, что программа аудиторской проверки необходимо для наиболее эффективного распределения работы внутри аудиторской группы и для контроля над ходом аудиторской проверки со стороны руководства аудиторской фирмы. Обоснованы моменты относительно действий аудитора по проверке учетно-финансовой отчетности, что несет информацию об операциях с товарами. Указано, что для определения уровня рисков предлагается собрать и изучить информацию о бизнесе клиента и отрасли, последнюю информацию финансового характера, организацию бухгалтерского учета на предприятии. Перспективы совершенствования аудита товаров связаны с соблюдением национальных нормативов, привлечением экспертов, использованием программного обеспечения.

Ключевые слова: аудит, учет, аграрные предприятия, товары, товарные запасы, организационно-методические основы, процедуры, этапы, Национальные стандарты, эксперты, программное обеспечение.

The article considers the organizational and methodological foundations of conducting an audit of goods and inventory at agrarian enterprises. The main stages, procedures and methods of its implementation are justified; primary and reporting accounting documents on the movement of goods and inventory. It is determined that the systematic tasks and art of Auditors is to apply the most effective methodological techniques for the successful implementation of tasks during audit services. Types of risks at the level of abuse and lack of professionalism of the audit are identified. The possibilities of avoiding them are determined, including: at the level of software audit in the enterprise using the black box method, that is, through testing the most general or obvious patterns. It is established that the methodology and organization of the audit of goods is carried out according to the general methods of conducting an audit of any type of enterprise activity. It is determined that the audit program is necessary for the most effective distribution of work within the audit team and for monitoring the progress of the audit by the management of the audit firm. The points regarding the actions of the auditor to check the accounting and financial statements that carry information about transactions with goods are justified. It is indicated that to determine the level of risks, it is proposed to collect and study information about the client's business and industry, the latest financial information, and the organization of accounting at the enterprise. The necessary information on the business that the client is engaged in contains data on its production, sources and methods of supplying materials, marketing and sales methods, sources of financing and production methods. It is established that in modern conditions of increasing digital and information economy in agricultural enterprises in the accounting of goods and inventories and their movement using appropriate programs. Therefore, modern audit professionals must be well versed in us and software technology. Prospects for improving the audit of goods are related to compliance with national standards, attracting experts, and using software.

Key words: *audit, accounting, agrarian enterprises, goods, inventory, organizational and methodological foundations, procedures, stages, national standards, experts, software.*

Постановка проблеми. Учасники господарської діяльності у процесі аграрного відтворення постійно мають потреби у якісній та неупередженій інформації щодо своїх партнерів. Її основним джерелом є обліково-фінансова звітність, яка надається у публічний доступ або за запитом чи партнерськими угодами. Із метою забезпечення її достовірності велике значення має застосування не лише сучасних систем та програм обліку, а й контролю. Складником останнього або як самостійний вид діяльності виступає аудит.

На думку провідних вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, незалежному аудиту товарів і товарних запасів належить основоположна роль у формуванні позитивного іміджу учасників агробізнесу, адже з його допомогою у тому числі надаються й отримуються гарантії достовірності обліково-фінансових даних, які цікавлять тих або інших стейкхолдерів. Йдеться про господарські процеси, результати їх здійснення, висновки про фінансово-економічну стійкість і конкурентоспроможність підприємств агробізнесу, його ризики або невизначеність.

На нашу думку, обґрунтування змісту й процедур та етапів аудиту товарів і товарних запасів повинне спиратися на системно-структурний аналіз і синтез. Розроблення методологічних та методичних засад його здійснення повинно керуватися положеннями Національних нормативів аудиту (ННА). Підтвердження або спростування його висновків відносно обліково-фінансової звітності щодо товарів і товарних запасів мають використовувати загальноприйняті категорії та поняття. Це наявність, відсутність, факти; права, обов'язки, відповідність; якість, вимір, оцінка, зловживання; представлення, розкриття, висновки. Також потрібно враховувати фахові компетенції аудиторів, інтереси сторін, інструменти здійснення аудиту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно зазначити, що розвиток теорії та практики обліку, фінансової звітності, контролю та аудиту товарів і товарних запасів здійснюється завдяки вітчизняним науковцям. Серед них – С. Бурлан, М. Виноградова, Л. Гончар, Н. Дорош, Л. Жидєєва, Н. Каткова, М. Коцупартий, Л. Мармуль, С. Скрипник, Г. Станкевич, О. Стахов, І. Шепель та ін. У роботах зарубіжних авторів

указана проблематика досліджується силами Б. Нідлза, Х. Андерсона, Д. Колдуелла, Г. Муса, Ф. Вуда, Р. Антоні. Позитивно оцінюючи їхні багатогранні здобутки, слід відзначити, що процедури здійснення незалежного аудиту товарів і товарних запасів аграрних підприємств, які функціонують в умовах невизначеності, ризиків та криз, потребують подальшого розроблення.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є обґрунтування організаційно-методичних засад проведення аудиту товарів і товарних запасів на рівні розроблення планів і програм, визначення етапів та процедур, використання результативних методів і первинних облікових та звітних документів щодо руху товарів, а також розроблення пропозицій щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Необхідно зазначити, що готова продукція, товари й товарні запаси визначають напрям діяльності аграрних підприємств і організацій, з іншого боку – залежать від них. В обліковому та аудиторському відношенні товарна група формує підприємницькі активи, тому під час обґрунтування методичних засад та практичних процедур здійснення аудиту основоположне методологічне значення має врахування виробничої спеціалізації підприємств, внутрішнього та зовнішнього середовища їхньої діяльності, особливостей організації обліку, облікової політики, внутрішнього контролю.

Указаний методологічний підхід визначає, своєю чергою, алгоритм проведення аудиту, його етапи й відповідний їм набір аудиторських процедур. Так, у їх складі доцільно виокремити такі: 1) збір, узагальнення й аналіз загальних організаційно-економічних та обліково-фінансових даних про підприємство як середовище здійснення аудиту; 2) оцінка організації обліку загалом і товарів та товарних запасів зокрема, внутрішнього контролю та можливих ризиків їх невідповідності; 3) розроблення програми аудиту товарів і товарних запасів із зазначенням переліку послідовних узгоджених процедур і відповідальних осіб, у т. ч. із залученням сторонніх фахівців чи експертів (за потреби); 4) безпосереднє здійснення аудиту, аналіз отриманих матеріалів, написання та представлення загального аудиторського висновку.

У практиці господарської та фінансово-економічної діяльності аудит розуміється як складник або інструмент фінансово-економічного контролю. У такій інтерпретації він сприяє визначенню конкурентних переваг, потенціалу і ризиків функціонування та розвитку аграрних підприємств на перспективу. Аудит допомагає визначити їх результативність та відповідність діяльності чинному законодавству, у тому числі податковому.

Процедури аудиту спрямовані на всебічне поліпшення виробництва, зменшення собівартості продукції і, таким чином, підвищення конкурентоспроможності товарів через виявлення можливих порушень, недоліків та ризиків і зниження ймовірності їх прояву на перспективу або усунення взагалі. Аудит допомагає, таким чином, без порушень виконувати технологічні операції і процеси; сприяє раціональному використанню наявних ресурсів, особливо фінансових. Він є суттєвим гарантом або чинником забезпечення достовірності обліку й обліково-фінансової звітності, вчасної сплати податків, дотримання договірної й платіжної дисципліни [1, с. 176].

Із цією метою в аудиті використовуються новітні методичні підходи та інструменти. Найбільше значення мають програмні й хмарні технології; методи обліку й обліково-фінансової звітності; порівняння фактичних і обліково-фінансових даних; спостереження, вимірювання й обчислення, оцінка й діагностика; аналіз і синтез, індукція та дедукція, гіпотеза й аналогія, вимірювання та обчислення, опитування і порівняння, балансовий, подвійного запису, групувань, системно-структурного аналізу і синтезу тощо. Фаховість аудитора полягає у тому, щоб найбільш результативно і вдало їх застосовувати.

Так, системно-структурний аналіз і синтез дає змогу розглядати будь-яке соціально-економічне явище, об'єкт або процес як цілісну систему, в якій уявно або практично

аналізуються окремі частини з урахуванням їх взаємних впливів, за допомогою яких знову ж таки синтезується цілісна система. Таким чином, указаним методом формальної логіки здійснюється виведення конкретних висновків із загальних, і навпаки. Його доцільно застосовувати під час здійснення аудиту виробничо-економічної діяльності й обліково-фінансової звітності аграрних підприємств із метою оцінки їх оптимальності і виявлення порушень, руху товарів і товарних запасів, їх логістики та управління ними [2, с. 35].

Як зазначалося, згідно із системно-структурним аналізом і синтезом, предметом аудиторської перевірки вважаються окремі, але тісно взаємозв'язані структурні елементи діяльності аграрних підприємств або власне їхні структурні підрозділи: виробничо-економічні, логістичні, організаційно-управлінські, інформаційні, обліково-аналітичні та ін. Їх можна оцінювати за допомогою якісних та кількісних показників, критеріїв.

Отже, об'єкти аудиту аграрних підприємств, їхніх товарів і товарних запасів можуть бути різними за змістом, структурою, належністю до різних підрозділів або процесів аграрної діяльності [3, с. 206]. Нині вони конкретизуються на статутні або установчі, що регулюють виробництво, продукцію, товарообіг, фінанси, інвестиції та капітал. Це й положення та розрахунки щодо штатного розкладу, кадрів і їх плінності, з оплати праці, соціальні нарахування та виплати.

Це й господарські процеси: виробництва, впровадження інновацій, збереження довкілля, логістика, інфраструктура виробнича й соціальна, у тому числі цифрове й програмне забезпечення; оптова й роздрібна торгівля, реклама й PR-менеджмент. Також це може бути основна й допоміжна діяльність; фінансово-економічні, виробничі, соціальні та екологічні результати і наслідки; використовувані форми управління, стимулювання й мотивації; напрями керування якістю за допомогою міжнародних стандартів і сертифікатів якості. Це способи планування, моделювання й прогнозування, їх достовірність і відповідність.

У процесі здійснення аудиту важливо розуміти різницю між товарами й товарними запасами та їх обліком, які перевіряються в різних часових термінах. Минулий стан товарів і товарних запасів аналізується, якщо важливо знати про достовірність обліку й обліково-фінансової звітності. Також він указує на доцільність господарських операцій та раціональне використання ресурсів. Сучасне становище товарів і товарних запасів оцінюється у процесі встановлення їх наявності перевірки наявності; перевірки розрахунків по товарних операціях з установами обсягів і часток дебіторської й кредиторської заборгованості. Таким чином, це допомагає встановити надійність організації та здійснення обліку, систем управління розвитком підприємства загалом. Аудит майбутнього стану й руху товарів і товарних запасів передбачає його передбачення на основі застосування методів екстраполяції або прогнозування [4, с. 151].

Використання тих або інших часових рамок досліджень залежить від основних функціональних завдань аудиторської перевірки. Як правило, це оцінювання теперішнього стану товарів і товарних запасів та їх руху й правильності відображення в обліку з обґрунтуванням пропозицій (за потреби) щодо вдосконалення на перспективу. У процесі комплексної аудиторської перевірки можуть вирішуватися часткові завдання. Це можуть бути аудит поставок і надходжень товарів та їх обліку за видами, партіями, сортами, умовами зберігання; коригування товарних запасів та їх правильність; функції тактичного й стратегічного управління.

Так, коригування застосовується у разі виявлення помилок, порушень, ризиків, невизначеності, вузьких місць із метою їх усунення на майбутнє на прохання замовника аудиторської перевірки [5, с. 90]. Тоді аудиторська група або ж окремих фахівець може надати відповідні рекомендації, але безпосереднє їх усунення не належить до функцій аудиторів. Тактичне управління та контроль у його системі означає перма-

нентне або постійне здійснення внутрішніх аудиторських перевірок. Це попереджає окремі ризики та допомагає приймати й реалізовувати відразу оптимальні управлінські підходи й рішення. Робота аудиторів у цьому разі буде спрямована на їх розроблення з урахуванням альтернативних пропозицій. Однак приймати їх чи ні знову ж таки вирішує замовник.

Стратегічне управління також має ґрунтуватися на висновках аудиту щодо подальших перспектив розвитку аграрних підприємств, але стосується довготривалих стратегій з урахуванням зовнішніх чинників ринкового впливу. Йому сприяють стратегічне планування, прогнозування й моделювання на основі даних, одержаних у процесі аудиторських перевірок. При цьому треба враховувати, що аудит здійснюється за певними правилами або принципами. Вони стосуються методології, нормативів і законодавства, організації та здійснення аудиту, аудиторської етики й скептицизму [6, с. 175]. До останніх, які мають велике значення для успішності агробізнесу та є питаннями довіри до аудиторських фірм і окремих фахівців, належать фаховість і компетенції, неупередженість і незалежність, об'єктивність і порядність, системність і послідовність, конфіденційність і професійна таємниця, проблемно-цільовий підхід.

Методологічні принципи стосуються аудиторських фактів і доказів; системності й фаховості обліку й внутрішнього контролю; встановлення, аналізу й діагностики суттєвості аудиторських доказів. До методологічних принципів належить також установлення критеріїв змістовності й достовірності; послідовності використання методів та інструментів аудиту; оцінки ризиків та вибору даних; ознайомлення замовника про застосовувані методики з доказовістю того або іншого вибору; відповідності методологічних та методичних прийомів поставленим завданням. Нормативно-правові принципи означають дотримання законності; юридичної й адміністративної відповідальності; використання офіційних матеріалів для перевірки.

Принципи організації та здійснення аудиту представлені як планування та програмування; документування процесу аудиту, всіх його етапів та процедур; звітність за окремими перевітками та за загальними підсумками (аудиторські висновки); порядок взаємодії аудиторів, їхні функції та компетенції; порядок взаємодії із замовником. При цьому основоположне значення для формулювання й застосування всіх сукупностей принципів та надання аудиторських послуг мають положення Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII та затверджених Аудиторською палатою України Національних нормативів аудиту й супутніх офіційних роз'яснень щодо окремих їх положень [7].

Аудит товарів і товарних запасів може відбуватися або за раніше названими, або за більш традиційними трьома етапами здійснення аудиторської перевірки господарських процесів, операцій чи явищ аграрних підприємств. Це установчий, власне аудиторський та завершальний із наданням висновку [8]. Початковий, або установчий, етап ґрунтується на організаційних аудиторських діях. Вони спрямовані на забезпечення практичних засад здійснення достовірної й фахової аудиторської перевірки у визначені терміни. На цьому ж етапі розробляється план або програма проведення аудиту.

Розроблення плану або програми аудиту можливе тільки в результаті всебічного знайомства з підприємством та підписання угоди про його здійснення, в даному разі товарів і товарних запасів. В угоді зазначається інформація про необхідні види й обсяги процедур, що має виконати аудитор або аудиторська група. На наступному етапі аудитором усебічно досліджуються фактичні обліково-інформаційні дані про підприємство-замовника й безпосередньо предмет аудиту. Потім узгоджуються із власником або керівними структурами підприємства-замовника всі аудиторські роботи, виконавці, терміни, завдання, необхідні фахівці, робота з документами та в умовах виробництва (за потреби) [9, с. 87].

У процесі аудиторської перевірки всебічно і ретельно аналізуються дані попередніх аудиторських перевірок та зроблених висновків щодо правильності обліку й ефективного використання товарів і товарних запасів мінімум за останні три роки. Також це можуть бути й інші дані, зокрема аудиторських фірм, якщо вони здійснювали аудит на цьому ж підприємстві-замовнику. У разі наявності протиріч, які можуть бути розв'язані у фактичних господарських умовах, за спільною згодою про перелік питань, котрі мають бути вирішені, аудитор працює з керівниками або спеціалістами безпосередньо на їхніх робочих місцях.

Під час виконання першого етапу аудиту аудитор має ознайомитися з даними про зовнішні й внутрішні чинники, які визначають особливості господарської діяльності та розвиток аграрного підприємства. Це його статус і розміщення, економічна ситуація на галузевому й аграрному ринку загалом, основні стейкхолдери. Серед внутрішніх чинників виділяються розміри земельного банку, структура й організація підприємства, технологічні процеси, персонал, менеджмент, маркетинг, обсяги капіталу й наявність акцій [10, с. 190]. Здійснення вказаного й наступного етапу забезпечує потреби аудитора у знаннях про власне товари й товарні запаси, їх номенклатуру терміни й умови зберігання, відвантаження й логістику загалом.

При цьому велике значення має обґрунтування інформаційної бази здійснення аудиту. Її структуру мають становити статут аграрного підприємства та документи, що підтверджують його реєстрацію. Також це внутрішні інструкції, накази, насамперед про облікову політику й порядок складання обліково-фінансової звітності, протоколи засідань загальних зборів, наглядової ради, зборів акціонерів або інших учасників. Це обліково-фінансова й статистична звітність, попередні звіти внутрішніх аудиторів; судові, арбітражні, консалтингові матеріали; інформація, отримана з опитування, ділових розмов із керівництвом та працівниками.

Аудитор або аудиторська група має отримати й урахувати у своїй роботі знання про технологічні умови й особливості виробництва продукції, її властивості та якість. Обов'язково мають бути враховані дані про оплату праці, нарахування й дивіденди; рівень рентабельності; про партнерів – покупців і постачальників; про розмір і структуру та обсяги використання чистого прибутку. Аудитори перевіряють дочірні й залежні організації за запитом клієнта.

Зібрана у такому обсязі інформація про функціонування господарюючого суб'єкта агросфери дає змогу виявити сукупність питань, аудит яких має здійснюватися з використанням компетенцій фахівців з інших установ. Їх запрошення обґрунтовується багатьма чинниками. Проте здебільшого це зміст та складність проблем, що мають бути у полі зору основних аудиторів. Це їх змістовність для загальної оцінки стану обліково-фінансової роботи й звітності аграрного підприємства.

Нарешті, це наявність або відсутність інших інструментів для отримання інформації. Якщо працює сторонній фахівець або експерт, то результати його діяльності мають бути зафіксовані у письмовому вигляді у формі висновку. У ньому вказуються об'єкт дослідження та його зміст, обсяг і межі компетенцій та відповідальності експерта. Указуються нормативно-методичні й довідкові матеріали, методи дослідження, надані пропозиції та можливі сумніви щодо них [11, с. 54].

Висновок підписується виконавцем, а його підпис завіряється печаткою установи, яку він представляє. Отриманий таким чином документ включається у перелік робочої документації аудитора [12, с. 295]. Як правило, він також використовується як складник аудиторських аналізу та підтверджень. У такій якості вказаний документ має бути фаховим, неупередженим, повним і обґрунтованим. Тільки в такому разі аудитор, ознайомившись із ним, може зрозуміти й використати отриманий залученим експертом висновок.

У значній кількості випадків господарської практики в період проведення аудиторських процедур використовуються послуги окремих аудиторських фірм [13, с. 121].

Із цією метою вони мають надати лист або інше повідомлення у письмовому вигляді про відсутність залежності від замовника або інших інтересів чи зобов'язань. Вони мають підтвердити неупередженість таких організацій. Їхні послуги можуть носити комплексний характер аж до складання аудиторського висновку включно або зосереджуватися на виконанні окремих із них. Як правило, це перевірка наявності та руху товарів і товарних запасів, розрахунків, дебіторської й кредиторської заборгованості [14, с. 793]. Як і в будь-якому випадку аудиторської перевірки, сторонні фахівці або фахівець документально засвідчує всі свої дії. Також попередньо складається й письмово засвідчується перелік усіх фахівців-аудиторів та процедур, де вони будуть задіяні у процесі аудиту.

Висновки. У сучасних умовах все більшого поширення цифрової та інформаційної економіки в аграрних підприємствах в обліку товарів і товарних запасів та їх руху використовуються відповідні програми, тому сучасні фахівці з аудиту повинні добре володіти ними й програмними технологіями. Особливо це важливо для товарів і товарних запасів, які через велику номенклатуру є надзвичайно складними і для обліку, і для будь-яких перевірок. При цьому об'єктом аудиту може бути й сама облікова чи аудиторська програма, адже вона також може мати помилки, неправильне використання та інше, тим самим спотворювати дійсність.

Тому запрошення як експертів фахівців з аудиту, які володіють інноваційними віртуальними технологіями з обліку та контролю, може бути більше ніж виправданим. Також це можуть бути й фахівці з програмного забезпечення, які підтверджують надійність наявних програм і технологій. З іншого боку, програмні інструменти є надійною основою здійснення сучасних аудиторських перевірок, які забезпечують економію часу, неупередженість, точність, відповідність.

Список використаних джерел:

1. Дорош Н.І. Аудит: теорія і практика. Київ : Знання, 2006. 495 с.
2. Станкевич Г. Особливості системи внутрішнього контролю підприємства та роботи внутрішнього аудитора. *Аудитор України*. 2014. № 9 (226). С. 32–37.
3. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах : підручник / В.Я. Плаксієнко та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 515 с.
4. Стахов О.І. Аудит руху товарів на підприємствах роздрібної торгівлі. *Молодий вчений*. 2018. № 4(56). С. 147–152.
5. Сахно Л.А. Екологічний облік і аудит у реформуванні традиційної системи обліку на підприємстві. *Облік і фінанси АПК*. 2009. № 1. С. 89–92.
6. Виноградова М.О., Жидсева Л.І. Аудит : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 654 с.
7. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.
8. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О. Облік, оцінка й діагностика фінансово-економічних результатів діяльності у стратегічному менеджменті підприємств і організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6(11). URL: <http://http://www.easterneurope-ebm.in.ua/11-2017-ukr>.
9. Ігнатенко М.М. Формування інформаційної безпеки підприємств і організацій в умовах автоматизації обліку та фінансової звітності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № 4. С. 84–88.
10. Бурлан С.А., Каткова Н.В. Аудит ефективності діяльності підприємства: методичний аспект. *Проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 187–193.
11. Гончар Л.А. Аудит фінансових результатів діяльності підприємства: проблеми та шляхи вирішення. *Молодий вчений*. 2016. № 3(30). С. 52–55.
12. Transformation of approaches to determine influence factors in the economic development models / L.O. Marmul et al. *International Journal of Economics & Business Administration*. 2019. Vol. VII. Iss. 2. P. 290–301.

13. Іванова Н.А., Ролінський О.В. Організація та методика аудиту : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 216 с.

14. Use of international accounting and financial reporting standards in enterprise management / M. Kotsupatriy et al. *International Journal of Management*. 2020. № 11(5). P. 788–796.

References:

1. Dorosh N.I. (2006) *Audyt: teoriya i praktyka* [Audit: theory and practice]. Kyiv: Znannya. (in Ukrainian)
2. Stankevych H. (2014) Osoblyvosti systemy vnutrishn'oho kontrolyu pidpryyemstva ta roboty vnutrishn'oho audytora [Features of the internal control system of the enterprise and the work of the internal auditor]. *Audytory Ukrayiny*, no. 9 (226), pp. 32–37.
3. Plaksiyenko V.Ya. (2014) *Bukhhalters'kyi oblik u vyrobnychkykh ta ahroservisnykh kooperatyvakh* [Accounting in production and agricultural service cooperatives]. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury. (in Ukrainian)
4. Stakhov O.I. (2018) Audyt rukhu tovariv na pidpryyemstvakh rozdrubnoyi torhivli [Audit of the movement of goods at retail enterprises]. *Molodyy vchenyy*, no. 4 (56), pp. 147–152.
5. Sakhno L.A. (2009) Ekolohichnyy oblik i audyt v reformuvanni tradytsiynoyi systemy obliku na pidpryyemstvi [Environmental accounting and audit in reforming the traditional accounting system at the enterprise]. *Oblik i finansy APK*, no. 1, pp. 89–92.
6. Vynohradova M.O., Zhydyeyeva L.I. (2014) *Audyt* [Audit]. Kyiv: «Tsentr uchbovoyi literatury». (in Ukrainian)
7. Vidomosti Verkhovnoyi Rady (2018). Zakon Ukrainy “Pro audyt finansovoyi zvitnosti ta audytors'ku diyal'nist” [Law of Ukraine “On Audit of Financial Statements and Audit Activities”], no. 9. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (accessed 25 November 2020).
8. Ihnatenko M.M., Marmul' L.O. (2017) Oblik, otsinka y diahnozyka finansovo-ekonomichnykh rezul'tativ diyal'nosti u stratezhichnomu menedzhmenti pidpryyemstv i orhanizatsiy [Accounting, evaluation and diagnosis of financial and economic results of activities in the strategic management of enterprises and organizations]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya*, no. 6 (11). Available at: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/11-2017-ukr> (accessed 25 November 2020).
9. Ihnatenko M.M. (2017) Formuvannya informatsiynoyi bezpeky pidpryyemstv i orhanizatsiy v umovakh avtomatyzatsiyi obliku ta finansovoyi zvitnosti [Formation of information security of enterprises and organizations in terms of automation of accounting and financial reporting]. *Visnyk Berdyans'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, no. 4, pp. 84–88.
10. Burlan S.A., Katkova N.V. (2015) Audyt efektyvnosti diyal'nosti pidpryyemstva: metodychyny aspekt [Audit of efficiency of activity of the enterprise: methodical aspect]. *Problemy ekonomiky*, no. 1, pp. 187–193.
11. Honchar L.A. (2016) Audyt finansovykh rezul'tativ diyal'nosti pidpryyemstva: problemy ta shlyakhy vyrishennya [Audit of financial results of the enterprise: problems and solutions]. *Molodyy vchenyy*, no. 3 (30), pp. 52–55.
12. Marmul L.O., Ignatenko M.M., Ushakov D.S., Kuchyn S.P. (2019) Transformation of approaches to determine influence factors in the economic development models. *International Journal of Economics & Business Administration*, vol. VII, iss. 2, pp. 290–301.
13. Ivanova N.A., Rolins'kyi O.V. (2008) *Orhanizatsiya ta metodyka audytu* [Organization and methods of audit]. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury. (in Ukrainian)
14. Kotsupatriy M., Ksonzhyk I., Skrypnyk S., Shepel I., Koval S. (2020) Use of international accounting and financial reporting standards in enterprise management. *International Journal of Management*, no. 11 (5), pp. 788–796.